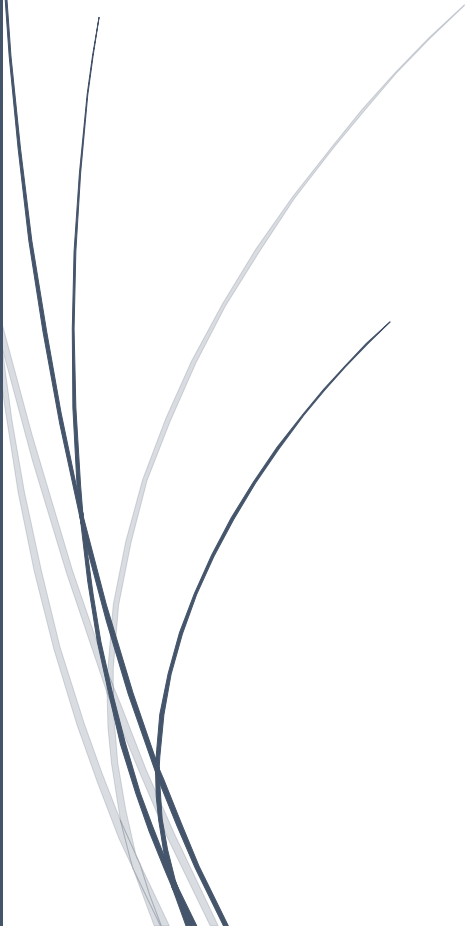

15-06-2022

Imperialisme

Om historiebevidsthed i 8. klasse

Stefanie Bruun (3029701)
UC Syd, Haderslev
Lembckesvej 7, 6100 Haderslev
Historieundervisning, læring og verdenshistorie
Vejleder: Hildegunn Juulsgaard Johannesen
Antal anslag: 12.116
Antal normalsider: 4,7

Indholdsfortegnelse

1. Indledning	2
1.1 Relevans for folkeskolen.....	2
2. Teori og metode.....	2
3. Undersøgelsen	4
4. Analyse.....	4
5. Refleksion.....	5
6. Konklusion.....	6
Bilag 1.....	8
Bilag 2.....	10
Kildeeksempel 1.....	10
Kildeeksempel 2.....	12
Bilag 3 – Foldebøger	13

1. Indledning

Historiebevidsthed er bevidstheden om, at alle mennesker og samfund både er historieskabte og medskabere af historien (Pietras & Poulsen, 2016). Mennesker påvirkes af de fællesskaber, vi indgår i, og det samfund, de vokser op i. Vi har forskellige fortællinger og erfaringer, som vi bruger til at orientere os i verden og disse erfaringer og fortællinger påvirkes netop af de fællesskaber, vi er en del af – ligesom vi påvirker fællesskabets narrativer. Med andre ord så er mennesker både formet af og med til at forme historisk-sociale processer og dermed er de både historieskabte og historieskabende (Pietras & Poulsen, 2016). Historiebevidsthed er dermed en bevidsthed om fortidens indflydelse på nutiden og både fortidens og nutidens indflydelse på fremtiden. Udviklingen af historiebevidsthed er en vigtig del af det demokratiske dannelsespotentiale, som historiefaget besidder, og derfor ønsker jeg med denne opgave at belyse, hvordan man kan arbejde med at styrke historiebevidstheden hos eleverne i en 8. klasse gennem emnet 'imperialisme'. Interessen for emnet affødte følgende undersøgelsesspørgsmål:

Hvordan kan jeg planlægge, gennemføre, evaluere og videreudvikle et historieforløb om imperialisme i en 8. klasse med fokus på historiebevidsthed specifikt i forhold til relationen mellem nutid og fortid og elevernes fortidsfortolkninger?

Forløbet var en del af et fem uger langt praktikforløb og det overordnede emne var imperialismen, men da det er et meget stort emne, som vi arbejdede med i lang tid, så har jeg valgt at forsøge at indsnævre det for at kunne gå mere i dybden. Et af læringsmålene i forløbet handlede netop om historiebevidsthed og derfor er det dette begreb, jeg vil fokusere på i dette professionsessay.

1.1 Relevans for folkeskolen

En del af historiefagets formål er at styrke elevernes "historiske bevidsthed og identitet med henblik på, at de forstår, hvordan de selv, deres livsvilkår og samfund er historieskabte. Derved opnår eleverne forudsætninger for at leve i et demokratisk samfund" (Børne- og undervisningsministeriet, 2019). Historiebevidsthed skal altså skabe forbindelse mellem elevernes livserfaringer og historieviden og give dem en forståelse af sammenhæng mellem fortid, nutid og fremtid.

Ser man på de Fælles Mål for faget, så er et af færdigheds- og vidensområderne under kompetencemålet 'historiebrug' netop historisk bevidsthed og udviklingen af elevernes evne til at sætte fortiden, nutiden og fremtiden i perspektiv. Det er disse færdigheds- og vidensmål, jeg har taget udgangspunkt i ved udarbejdelsen af denne undersøgelse.

2. Teori og metode

Til at belyse undersøgelsesspørgsmålet tog jeg udgangspunkt i begrebet *historiebevidsthed* defineret på følgende måde:

Historiebevidsthed er bevidstheden om samspillet mellem fortolkning af fortiden, nutidsforståelse og fremtidsforventning (Pietras & Poulsen, 2016). Det betyder også, at uanset hvordan

man taler om historie, så er det præget af aktørernes forhold til og syn på fortiden, nutiden og fremtiden. Som lærer skal man derfor være opmærksom på sin egen historiebevidsthed og måden, hvorpå man italesætter historien overfor eleverne. Når eleverne fx skulle arbejde med perioden gennem kilder, så præsenterede jeg dem for mindst to kilder, der belyste perioden fra forskellige vinkler (fx Den hvide mands byrde af Rudyard Kipling og Wilfred Blunts modsvar til dette (se bilag 2)). Der er forskellige vinkler i historien og det var nemt for eleverne at fordømme kolonimagterne og have sympati for de undertrykte i kolonierne, så for at øve perspektivskifte, så læste vi kilder, der belyste historien fra fx briternes side – ikke for at de skulle have sympati med magtudøverne, men for at forstå, at historien skal ses fra forskellige sider og at den ikke bare er sort/hvid. Derfor brugte vi meget tid på at tale om kildekritik – både i forhold til de kilder, de selv søgte frem og brugte i udarbejdelsen af deres produkt, men også i forhold til de kilder, som jeg forelagde dem.

Det var vigtigt for mig at skabe et dialogisk klasserum (Dysthe, Ness, & Kirkegaard, 2020), hvor der var plads til at diskutere, være kildekritiske og være nysgerrige overfor emnet. Det var derfor også vigtigt for mig, at eleverne følte, at de havde indflydelse på undervisningens indhold (i et vist omfang). Derfor inddrog jeg eleverne ved at bede dem give feedback på undervisningen. Ved at inddrage dem og bede dem give feedback var det hensigten, at de oplevede at have en følelse af at blive set, hørt og anerkendt og at deres input blev værdsat (Dysthe, Ness, & Kirkegaard, 2020). I de didaktiske overvejelser lå der dermed en masse tanker omkring, hvordan eleverne kunne arbejde med emnet på en måde, så de fik genereret en masse viden omkring emnet samt følte, at de havde et medansvar for det, de lærte. Jeg havde en forestilling om, at eleverne skulle arbejde problemorienteret med emnet (Larsen D. G., 2018), men intentionen om dette faldt lidt til jorden, fordi jeg havde for høje faglige ambitioner. Emnet var imperialisme i 1800-tallet og frem med fokus på historiebevidsthed og fordi jeg er meget passioneret omkring historiefaget, så var der i starten lidt for meget lærerstyret undervisning og jeg tabte elevernes interesse. Derfor var der tidligt i forløbet en masse overvejelser omkring, hvordan det kunne vendes igen og løsningen blev at invitere eleverne til at give feedback på undervisningen og fortælle, hvad de gerne vil have mere af. Svarene blev i prioriteret rækkefølge:

1. Mere gruppearbejde
2. Mindre (lærer)snak
3. Mere selvstyret læring (de ville selv finde svarene).

Der var altså et klart ønske om mere medindflydelse på undervisningen. Løsningen herpå blev, at eleverne i grupper skulle udarbejde et produkt, hvor de søgte svar på spørgsmål, som jeg havde opstillet på forhånd. Produktet skulle være en foldebog om imperialisme, hvor de i høj grad selv fik lov til at bestemme graden af fordybelse. Jeg har udarbejdet en [e-bog](#), hvori jeg beskriver, hvordan undersøgelsen forløb og hvad der var fokus på i de forskellige lektioner.

3. Undersøgelsen

Selve undersøgelsen fandt sted i en 8. klasse på en dansk folkeskole. Vi arbejdede med emnet 'Imperialisme – årsager, forløb og konsekvenser' over en periode på fem uger. Forløbet omhandlede imperialisme og kolonisme og formål var at give eleverne viden om årsager og forudsætninger for imperialismen, hvordan det udviklede sig gennem historien og hvilke følger imperialismen har haft på verdensplan og især for de folkeslag, der blev koloniseret. Gennem arbejdet med kilder skulle eleverne blive i stand til at reflektere over årsager, forløb og konsekvenser til imperialismen og koloniseringen af store dele af verden. Forløbet har til hensigt at gøre eleven i stand til at reflektere over kronologi, årsager, sammenhæng, brud og kontinuitet samt kildebrug, historiebrug og historiebevidsthed. I bilag 1 ses en oversigt over de forskellige lektioner.

Slutmål: Eleven har viden om og kan redegøre for imperialismen som historisk periode. Eleven kan arbejde kildekritisk med kilder og kan reflektere over begivenheder og deres årsager og konsekvenser og sætte det i et nutidigt perspektiv.

Jeg tog udgangspunkt i en række af punkterne i de Fælles Mål, men i dette professionsessay vil jeg fokusere på følgende udvalgte delelementer:

Kompetenceområde: Historiebrug

- *Konstruktion og historiske fortællinger:*
  - Eleven har viden om og kan redegøre for sammenhænge mellem fortidsfortolkninger, nutidsforståelser og fremtidsforventninger.
- *Historiebevidsthed:*
- Eleven kan redegøre for brug af fortiden i argumentation og handling.
- Eleven har viden om funktion af historie i fortid og nutid.

Med afsæt i disse Fælles Mål opstillede jeg følgende læringsmål:

Læringsmål:

- Eleven har viden om imperialismen som periode herunder årsager, forløb og konsekvenser.
- Eleven kan bruge kilder til at underbygge sin viden om imperialismen.
- Eleven kan forklare samtidens fremherskende opfattelser i kolonimagterne af kolonierne og deres befolkning og sætte dem i perspektiv til nuværende diskurser.
- Eleven kan diskutere følger af imperialismen for de tidligere kolonier og kolonimagter.

4. Analyse

Eleverne syntes, det var et spændende emne og de var hurtigt i stand til at perspektivere både bagud og fremad. Vi fokuserede på en bestemt periode fra omkring 1880 til 1917 og så strakte vi den frem til efter Anden Verdenskrig og den egentlige afkoloniseringsperiode, men de rakte selv både bagud til det romerske imperium og trak tråde frem til Ruslands invasion af Ukraine.

Jeg havde stilladseret produktionen af deres foldebog således, at de skulle svare på følgende spørgsmål:

- Hvad kendetegnede imperialismen som periode?
- Hvad var årsagerne (hvordan var verdenssituationen i den periode?)
- Beskriv de største kolonimagter og deres kolonier.
- Vælg én koloni og gå i dybden med den.

Jeg gav dem ret frie tøjler i produktionen af deres foldebog, fordi det hurtigt stod klart, at de fleste grupper virkelig gerne ville arbejde i dybden med emnet. Jeg differentierede derfor opgaven således, at én gruppe fx fik lov til at arbejde med to kolonier, en anden arbejdede med Sydafrika og ville gerne undersøge, hvordan tiden som koloni har haft indflydelse på landet i dag. Det resulterede i en virkelig spændende fremlæggelse om apartheid som resultat af boerne og briternes invasion og bosættelse af landet. En tredje gruppe havde valgt Indien under Storbritanniens regime og kom både ind på Ghandis rolle i frisættelsen og Indiens tilstand i dag.

Jeg forsøgte som nævnt at sammensætte grupperne, så det niveaumæssigt gav mening og brugte Cooperativ Learning-strategierne omkring gruppesammensætning, hvor princippet er én fagligt stærk elev, to middelstærke elever og én fagligt undermiddel elev i hver gruppe (Kagan, Kagan, Kagan, & Stenlev, 2013). Hensigten var, at alle på den måde ville opleve både at kunne bidrage og få noget ud af gruppearbejdet. Nogle grupper svarede kun på de spørgsmål, der var blevet stillet, mens andre ønskede at dreje produktudviklingen i andre retninger og så længe, det gav mening indenfor opgaven, så fik de lov til at gøre det. Nedenfor ses et par eksempler på foldebøgerne og i bilag 3 kan der ses flere eksempler.

5. Refleksion

Jeg er stor tilhænger af det dialogiske klasserum og det er en måde, som denne klasse var vant til at arbejde på. De var vant til en høj grad af dialog og medindflydelse og det var virkelig skønt at opleve, hvordan de fleste af eleverne aktivt deltog i diskussionerne. Det var en klasse med mange fagligt stærke elever og de ville meget gerne deltage og komme med input. Det var skønt at opleve elever, der går ud over opgaven og selv opsøger mere viden. Jeg oplevede, at

de besad en høj grad af samfundsbevidsthed og viden om, hvad der foregår i verden, og de var i stand til at reflektere over emnet og sætte det i perspektiv til nutidige hændelser. Det var en rigtig god og spændende oplevelse og fordi eg normalt underviser i indskoling og på mellemtrinnet, så var det noget helt andet at få lov til at undervise i en 8. klasse, hvor det faglige niveau er højere og interessen for at deltage i historiske og samfundsrelevante debatter er relativt høj.

6. Konklusion

Med denne undersøgelse ville jeg se nærmere på, hvordan jeg kunne udvikle et forløb, der havde til hensigt at styrke elevernes historiebevidsthed. Det ville jeg gøre gennem emnet imperialismen og arbejdet med kilder. Eleverne skulle udarbejde en foldebog om emnet ved at tage udgangspunkt i en række arbejdsspørgsmål. Det var min oplevelse, at eleverne var gode til at reflektere over fortids- og nutidsforhold og se sammenhængen mellem, hvordan de europæiske landes trang til at erobre verden har sat sit præg på nutidens verdensforhold. Vi havde nogle virkelig spændende diskussioner om alt lige fra Australiens og USA's indfødtes rettigheder og forhold i dag til krigen mellem Rusland og Ukraine og refleksioner over, hvordan det kan kaldes moderne imperialismen. Vi arbejdede en del med kildekritik og deres evne til at reflektere over kilder og kildernes afsender. Det var generelt et meget succesfuldt forløb.

Referencer

- Børne- og undervisningsministeriet. (2019). *EMU - Fælles Mål* . Hentet fra EMU: https://emu.dk/sites/default/files/2020-09/GSK_F%C3%A6llesM%C3%A5l_Historie.pdf
- Dysthe, O., Ness, I. J., & Kirkegaard, P. O. (2020). *Dialogisk pædagogik, kreativitet og læring*. Aarhus: Klim.
- Kagan, S., Kagan, L., Kagan, M., & Stenlev, J. (2013). *Classbuilding & Teambuilding med Cooperative Learning strukturer*. København: Alinea.
- Larsen, D. G. (2018). Problemorientering - og i historie. I R. Peters, & J. Poulsen, *Kan elever arbejde problemorienteret med kilder i historie?* (s. 12-24 og 86-90). Jelling: HistorieLab.
- Pietras, J., & Poulsen, J. (2016). *Historiedidaktik. Mellem teori og praksis*. København: Hans Reitzels Forlag.

Bilag 1

Historie i 8B i uge 16-21

Lektionsplaner

1. lektion – Tirsdag den 19. april 12.05 – 12.50

Sekvens	Beskrivelse	Formål	Indhold	Aktivitet/metode:	Varighed:
1	Introduktion: Hvad er imperialismen?	Afdækning af læringsforudsætninger, synliggørelse af mål og oversigt over forløbet.	Præsentation af forløbet, introduktion til imperialismen som begreb og tidsperiode; hvad ved eleverne om imperialismen? Synliggørelse af læringsmål.	Oplæg/lærerstyret dialog	10 min.
2	Imperialisme 1870-1940	At give eleverne viden om imperialismens årsager og forløb.	Hvad skete der i denne periode? Hvem var de store spillere og hvordan så verden ud? Hvorfor opstod imperialismen? Eleverne skal i grupper finde alt den information, de kan om perioden.	Gruppearbejde	Resten af timen.

2. + 3. lektion – Torsdag den 21. april 8.00 – 9.30

Se- kvens	Beskrivelse	Formål	Indhold	Aktivitet/metode:	Varighed:
1	Introduktion: Imperialismen i praksis	At give eleverne et overblik over de forskellige kolonier.	Først skal vi lige samle op på: Hvad er imperialismen? Oplæg og diskussion om især Englands kolonisering af bl.a. Indien.	Oplæg og diskussion.	15 min.
2	Opgaver	At få eleverne til at reflektere over det	Introduktion til og starten på gruppearbejdet om to opgaver,	Introduktion og gruppearbejde.	45 min.

		britiske imperiums formål og følger.	hvor de skal øve sig på perspektivskifte og reflektere over livet i de britiske kolonier og det britiske folks syn på kolonierne.		
3	Brain break				10 min.
4	Opsamling	At samle op på svarene og refleksionerne.	Vi samler op på opgavebesvareelserne i plenum.	Lærerstyret dialog.	Resten af timen.

4. + 5. lektion

Se- kvens	Beskrivelse	Formål	Indhold	Aktivi- tet/metode:	Varig- hed:
1	Imperialismen i praksis: Den hvide mands byrde.	At dykke ned i og reflektere over Kiplings digt ”Den hvide mands byrde” med henblik på at udvide deres historiebevidsthed.	Vi taler om digtet og hvide menneskers syn på folkene i de koloniserede lande, racisme og hvordan opfattelsen af racisme har ændret sig fra dengang til nu. Vi trækker tråde fra fortiden til nutiden. Eleverne skal ud i grupper og diskutere arbejdsspørgsmål, hvorefter vi samler op i plenum.	Oplæg, lærerstyret dialog og gruppearbejde og opsamling.	45 min.
2	Brain break				10 min.
3	Refleksionsopave: Kipling i et nutidigt perspektiv.	At få eleverne til at reflektere over og diskutere moderne problemstillinger.	Vi skal tale om nutidige globale udfordringer og hvordan, vi kan løse dem.	Oplæg og lærerstyret dialog (måske gruppearbejde).	Resten af lektionen.

6. + 7. lektion

Se- kvens	Beskrivelse	Formål	Indhold	Aktivi- tet/metode:	Varig- hed:
1	Foldebøger	At samle al elevernes viden om emnet i et produkt.	Eleverne skal lave foldebøger som et produkt over emnet. Foldebøgerne kommer også til at virke som evaluering af læring.	Gruppearbejde.	Begge lektioner.

8. + 9. lektion

Se- kvens	Beskrivelse	Formål	Indhold	Aktivi- tet/metode:	Varig- hed:
1	Foldebøger	At samle al elevernes viden om emnet i et produkt.	Grupperne arbejder videre med deres foldebøger.	Gruppearbejde.	60 minutter.
2	Fremlæggelse	Fremlæggelse af foldebøger.	Eleverne skal i grupper fremlægge deres bøger.	Gruppearbejde/fremlæggelse.	30 minutter.

Bilag 2

Kildeeksempel 1

Rudyard Kipling: Hvid mands byrde, 1899

Så løft en hvid mands byrde –

Send ud den bedste søn –

At tjene andre racer

For en landflygtigs løn;

Hos rådvildt folk og vilde

At tage tunge tørn –

En tvær og kuert stamme,

Halvt djævla og halvt børn.

Så løft en hvid mands byrde -

Lær tålsomt at se til

Og sløre rædslens trussel

Og sløve hovmods spil;

Ved åbenlys forklaring

Et hundred gange mindst
At søge andres fordel
Og skaffe dem gevinst.

Så løft en hvid mands byrde –
Den vilde krig for fred –
Fyld hungersnødens munde
Og slå al sygdom ned;
Og når et mål er nærved,
Et mål for andres vel,
Se døds og hedensk dårskab
Slå ned hvert håb om held.

Så løft en hvid mands byrde –
Ej fyrsters gyldne magt,
Men slid som gadefejter, –
En hverdag uden pragt.
De havne, I ej bruger,
De veje, I ej går,
Byg dem af liv, I lever,
Og af den død, I får.

Så løft en hvid mands byrde –
Høst lønnen og vær glad:
Fra dem, I hjælper: Vrede,
Fra dem, I vogter: Had –
Fra dem, I (langsomt!) lokker
mod lyset: hyl, besat:
»Hvi drev I os af trældom
Og sød, ægyptisk nat?«

Så løft en hvid mands byrde –
Og ingen mindre sag –
Og tal ej højt om frihed.
Det røber, man er svag.
Tal højlydt eller sagte,
Lad falde eller stå,
Det måler tavst folk Eder
Og Eders guder på.

Så løft en hvid mands byrde –
Læg barnedrømmen bort –
Om lauren let i hænde,
Og æren uden tort.

Da vinder Eders manddom,
Når trælse år svandt hen,
En hyldest, køligt skærpet,
En dom fra ligemænd.

Kildeeksempel 2

Wilfrid Blunt (1840 – 1922): Dagbogsuddrag

"Det gamle århundrede er lige ved at rinde ud og efterlader verden i en forfærdelig tilstand, og det britiske imperium spiller her djævelens rolle på en måde, som intet imperium før har gjort det i så stor en målestok. Vi lever måske længe nok til at opleve dets fald.

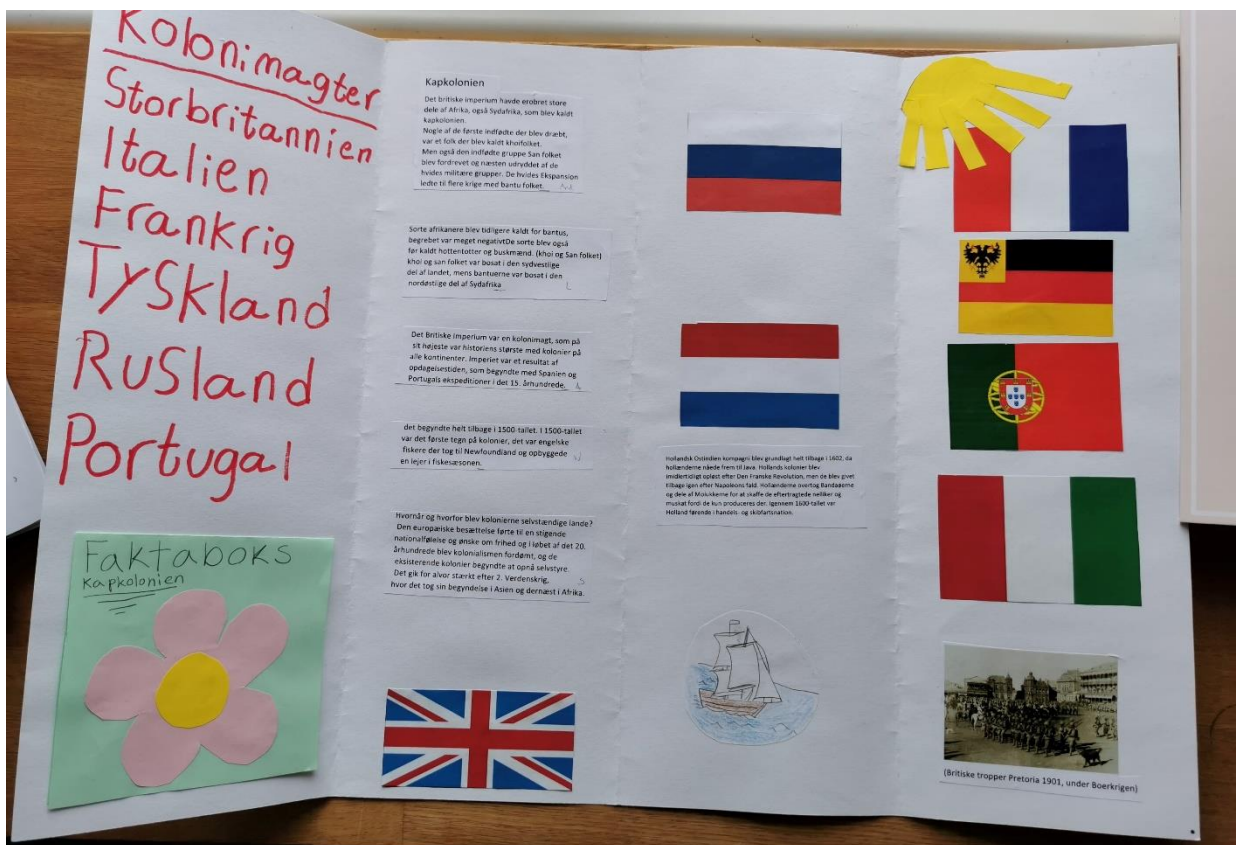
Alle Europas nationer skaber et helvede på jorden i Kina, myrder, røver og plyndrer i de erobrede byer lige så skændigt som i middelalderen. Kejseren af Tyskland giver ordre til slagting, og Paven ser til og bifalder det.

Under Kitcheners [engelsk general] kommando brænder vore tropper huse og gårde ned i Sydafrika, og dronningen og Parlamentets to kamre med dets biskopper takker Gud offentligt og bevilger flere penge til dette arbejde. Amerikanerne bruger 50 millioner om året på myrderier på Filippinerne; den belgiske konge har investeret hele sin formue i Congo, hvor han tyranniserer negrene til at fylde hans lommer.

I øjeblikket spiller franskmændene og italienerne en mindre fremtrædende rolle i myrderierne, deres inaktivitet græmmer [ærgrer dem] dem imidlertid. Hele den hvide race svirer [fornøjer sig] åbenlyst i vold, som om den aldrig havde villet give det udseende af at være kristen. Må Guds forbandelse i lige mål ramme dem alle!

Således slutter det berømte nittende århundrede [1800-tallet], som vi var så stolte af at være født i."

Bilag 3 – Foldebøger

DE VESTINDISKE ØER

FAKTA

Øerne blev i dansk nord besiddelse fra henholdsvis 1672, 1728 og 1733 indtil de blev solgt til USA den 21. marts 1917. De tre øer var de kvædetste af de danske kolonier i Vestindien.

1728 blev Sankt Jan Danmark

1732 blev Sankt Thomas Danmark

Sankt Thomas blev brugt til sukker. Der var mange "Sukkerøer".

Sankt Croix var først fransk men så 1713 blev det til Danmark

ÅRSAGER TIL IMPERIALISMEN

KOLONIER

1875

Det britiske kolonimperium var det første verdensomspændende kolonimperium i historien da det blev grundlagt i 1875.

Det portugisiske kolonimperium var det første verdensomspændende kolonimperium i historien da det blev grundlagt i 1498.

Det blev grundlagt som en modstander for skibe, der sejlede mellem Holland og de andre kolonier, men senere blev det et af de største kolonimperier i historien.

Indien

Stor Britannien

Indien

- Fakta 1
- Fakta 2
- Fakta 3
- Fakta 4

Stor Britannien

- fakta 1
- fakta 2
- fakta 3
- fakta 4